

De wereld van de kluizenaar

DAAN RAU

... een mentale reis die hij maakt, alsof hij door de gedachte zichzelf kan transponeren naar andere, nog onbekende, gebieden...

Velen zullen in de National Gallery in Londen het schilderij 'San Girolamo nello studio' van Antonello da Messina met enige verwondering en met vragende ogen bekeken hebben. San Girolamo is bij ons beter bekend als Hiëronymus. Meestal wordt de heilige afgebeeld als een eremiet die in barre omstandigheden vertoeft. Denken we maar aan het bekende paneel van Jeroen Bosch in het Gentse Museum voor Schone Kunsten. We zien er de kluizenaar die zich in zijn onderkleed biddend op het kruisbeeld heeft geworpen. Achter hem ontvouwt zich een sereen en schitterend landschap, de eremiet heeft er geen oog voor.

Vrijwillige afzondering

Antonello da Messina beeldt de kluizenaar af in een studeerkamer, een open constructie waar de kerkvader zich terugtrekt. Die houten constructie maakt deel uit van een groter geheel, een denkbeeldige, gotische ruimte die zowel naar een

zich teruggetrokken heeft. Vergeten we niet dat de man een monnik en een geleerde was die verantwoordelijk tekent voor de Latijnse standaardversie van de bijbel, de Vulgaat. Zijn kardinaalschap is hem postuum toegekend, vandaar de rode mantel en kardinaalshoed, attributen waarmee hij meestal wordt afgebeeld.

Het filosofische pad

In deze toestand van teruggetrokkenheid uit de wereld herkennen vele kunstenaars, wetenschapslui, filosofen zichzelf en hun eigen situatie. Zo ook Stefaan Van Biesen die een installatie wil realiseren die precies vertrekt vanuit dit intrigerend schilderij. Hij schrijft in zijn voorbereidend dossier over de geleerde: "Het is een mentale reis die hij maakt, alsof hij door de gedachte zichzelf kan transponeren naar andere, nog onbekende, gebieden. Het lijkt of zijn studio de enige wereld is die hij werkelijk kent. De studio

staat tegen een boom aangeleund en nodigt je uit om binnen te treden en te fluisteren, je spreekt tegen een boom, je spreekt eigenlijk tot jezelf.

Een tijdelijke imaginaire ruimte

Stefaan van Biesen beschouwt het park "als een imaginaire ruimte waarin hij tijdelijk verblijft". Hij houdt eraan zijn werk sterk af te stemmen op de plaats en te integreren in de gegeven site. Soms zijn de werken hierdoor moeilijk te vinden, ze gaan immers zo wezenlijk deel uitmaken van de omgeving. Toch zijn de meeste werken heel duidelijk verschillend van die omgeving, verschillend van de natuur. Het werk van Van Biesen is stil werk, beschouwend en aanzettend tot beschouwing, tot ervaren ook. Zijn 'Windkamer', die hij realiseerde in Zonnebeke, is daar zo'n schitterend voorbeeld van. Het gaat om een aan een hoge boom opgehangen cirkelvormige koker in zwarte tule, veertien meter hoog met een diameter van

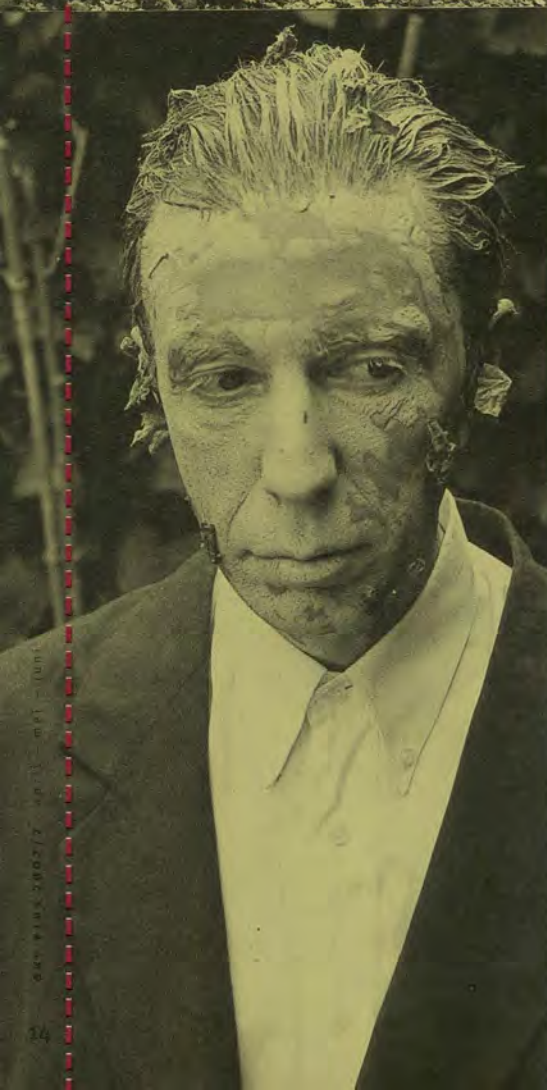
poëtische manier wordt vormgegeven, als een bundel van zwarte zonnestralen, zwart licht dat door de bomen priemt.

In transit

De imaginaire ruimte is iets wat hem al jaren bezig houdt. Het schilderij van da Messina is op dat vlak een werk dat steeds weer naar voor is gekomen. De werkruimte van Girolamo "is een open plaats, het is een imaginaire kamer die alleen door de gedachte, voor het oog van de ander, kan worden afgesloten.

derij zichtbare studio. De reconstructie is ontgaan van iedere anekdotiek, hij toont de werkkamer in driedimensionale en pure, naakte vorm zodat ze effectief als zodanig kan functioneren. Ze kan door iedereen worden betreden en op een of andere wijze ingevuld of gebruikt als een mentale ruimte. Daar waar de gegevens die op het schilderij zichtbaar zijn, nauwgezet worden gevolgd, blijft er natuurlijk de invulling van de niet zichtbare gedeelten. Zo wordt het poortje links in beeld wel degelijk

Het filosofische pad van Stefaan van Biesen

Wildeman variaties, 1997

kerk als een palazzo kan refereren. Er zijn ranke zuilen en doorkijkjes naar het landschap, maar die zijn er enkel voor de toeschouwer, niet voor de figuur die er zich teruggetrokken heeft. Hij heeft zich vrijwillig afgezonderd in een strak gestructureerde studio met eigenlijk slechts twee wanden. De studio is wat verheven boven de wereld, het is als een podium. De geleerde kerkvader leest een boek en is omringd door diverse voorwerpen. Hij bestudeert de wereld niet door rechtstreekse observatie, maar via studiemateriaal, hij bestudeert de wereld waaruit hij

is een projectie van zijn eigen denken." Van Biesen is zelf schilder van opleiding maar zijn werk is voornamelijk plaatsgebonden in de betekenis van gemaakt voor een bepaalde plaats. "Ik vertrek altijd vanuit de plek", vertrouwt hij me toe. Zo werd hij uitgenodigd voor een solotentoonstelling in Park Ter Beuken te Lokeren. Hij vertrok hiervoor vanuit het bestaande en aangelegde wandelpad. Hij beschouwde het als een filosofisch pad, een pad dat je volgt terwijl je denkt onderweg. Je filosofeert al wandelend, je praat met jezelf. Je gedachtegang wordt onderbroken wanneer je een werk ontmoet. Zijn 'Fluisterhuisje' bijvoorbeeld

© foto: Paul De Malsche

1,80 m. Er is een opening in de koker zodat je kan binnentreden. Je kan je midden in de natuur even afzonderen om diezelfde natuur door een zwarte waas te bekijken, je kan je even alleen weten zelfs al ben je voor iedereen zichtbaar en de anderen evenzeer voor jou. Het is een mentale ruimte die op een sublieme en

Maquette van 'Skin'

Het is een plek waarin je zowel "binnen" als "buiten" bent. Het is een georchestreerde ruimte, een transitzone, een plaats van in en uit de wereld staan. Bij het bekijken van het schilderij wordt de toeschouwer gedwongen in de rol van voveur, hij kan het tafereel observeren zonder te kunnen participeren. Het is een wereld die niet de zijne is of kan zijn.

In het werk stappen

Stefaan Van Biesen geeft zijn project de titel "skin - huid - peau - pelle". Hij wil hiermee de gelaagdheid aangeven die in het werk schuilgaat. Het project bestaat uit een nauwgezet reconstructie in hout van de op het schil-

Plantenprater, 2000

vervuldigd. Anders is het met de achterzijde. Hier is de kunstenaar helemaal niet gebonden en voorziet hij een flexibele installatie met tafels en video's. Op de videoschermen zijn opnames te zien van de bibliotheken van enkele bekenden en vrienden. Het boek staat er als drager van kennis, als een van de middelen om de wereld te verkennen. De installatie wordt afgerond door het aanbrenge van grote monochrome doeken, ook zij zorgen voor een interactie met de toeschouwer want kleuren hebben een onmiskenbare invloed op ons gedrag.

Onzekere toekomst

Dit project zou niet misstaan in een stad als Brugge waar nu de tentoonstelling "Jan van Eyck, de Vlaamse Primitieven en het Zuiden" hoge toppen scheert. Het zou een interessante reflectie en aanvulling kunnen zijn. Ik kan alleen maar hopen dat het project kan gerealiseerd worden en dat de reconstructie een waarachtige functie kan vervullen, want het is wel de bedoeling dat ze niet alleen dient om naar te kijken ...